

Kompensaatiopilotointi-hankkeen ohjausryhmän kokous 2/2023

Aika: Tiistai 14.11.2023 kello 9.30–11.30
Paikka: Teams-kokous
Läsnä: Suvantola Leila, ympäristöministeriö, puheenjohtaja
Aalto Silja, Uudenmaan liitto
Asikainen Anna-Rosa, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Borgström Suvi, ympäristöministeriö
Ervola Asta, Metsähallitus Metsätalous Oy
Hyvärinen Marketta, Väylävirasto
Ikonen Iiro, Varsinais-Suomen ELY-keskus [liittyi kello 10.00]
Irjala Antti, ympäristöministeriö
Laine-Ylijoki-Laakso Tia, ympäristöministeriö [poistui kello 9.59]
Laurila Juha, Infra ry
Lyytikäinen Satu, Aluehallintovirasto
Moilanen Atte, Helsingin yliopisto, BOOST-hanke
Pappila Minna, Suomen ympäristökeskus
Pekkonen Minna, Suomen ympäristökeskus
Pihlainen Sampo, Suomen ympäristökeskus
Puhakainen Lauri, Etelä-Savon ELY-keskus
Salo Päivi, Suomen ympäristökeskus
Sederholm Camilla, Natur och Miljö rf
Solbär Tiina Lovisa, Saamelaiskäräjät
Veistola Tapani, Suomen luonnonsuojeluliitto [poistui kello 10.00]

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Leila Suvantola avasi kokouksen kello 9.31. Asialistaan lisättiin uudeksi kohdaksi 2 ympäristöministeriön kuulumiset, minkä jälkeen asialista hyväksyttiin.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Pöytäkirja hyväksyttiin muutoksitta.

3. Ajankohtaiskatsaus lainsäädännön ja kompensaatiorekisterin tilanteeseen

Uusi luonnonsuojelulaki tuli voimaan 1.6.2023. Hallituksen järjestäytyminen viivästytti kompensaatioasetuksen antamista. Asetus tuli voimaan 15.9.2023. Todettiin, että kompensaatioasetuksen lykkääntyminen on vaikuttanut Kompensaatiopilotointi-hankkeen tekemiseen. Asetukseen palataan, kun havaitaan korjaustarpeita ja kehitettävää.

Ympäristöministeriön verkkosivu ekologisesta kompensaatiosta ([ym.fi/ekologinen-kompensatio](https://www.ymparisto.fi/ekologinen-kompensatio)) sisältää mm. linkit kompensaatioasetukseen ja sen esittelymuistioon sekä kompensaatiorekisteriin. Rekisterin lisärakentaminen etenee parhaillaan, ja tavoitteena on, että avoin rekisteri on valmis kesällä 2024.

4. Hankkeen eteneminen

Minna Pekkonen kertoi Ekologisen kompensaation pilotointi -hankkeen etenemisestä. Hankesuunnitelmassa työ on jaettu neljään työpakettiin: 1) Laskentamallin testaaminen, 2) Hyvitysten tuottaminen, sidosryhmäyhteistyö, 3) Hallintokäytännöt, ja 4) Laadunvarmistaminen, standardointi.

Edellisen eli toukokuussa 2023 järjestetyn ohjausryhmän kokouksen jälkeen eri työpaketeissa on tapahtunut seuraavaa:

Työpaketissa 1 on käytetty paljon aikaa luontotyyppien ekologisen tilan mittarien (ominaispiirteiden) ja vasteiden laatimiseen. Työtä on tehty asiantuntijatyöpajoissa yhdessä BOOST-hankkeen kanssa. Luonnos mittareista on julkaistu [BOOST:in verkkosivuilla](#) huhtikuussa 2023. Mittaristoa on myös testattu sekä pilottikaupunki Vantaan luontoselvityksessä kesällä 2023 että kahdella luontoselvityksiä tekevässä yrityksessä, joilla Kompensaatiopilotointi-hanke on teettänyt luontoselvityksen. Näistä luontoselvityksistä nähdään, miten yhtenevästi eri tekijät ekologisen tilan mittareita soveltavat. Tähän mennessä saadun palautteen mukaan mittaristo on maastossa aivan käyttökelpoinen.

Myös työ vasteiden laatimiseksi on edennyt, mutta vielä käydään asiantuntijakeskustelua joistakin toimenpiteistä ja luontotyypeistä/luontotyypiryhmistä – miten tietyt toimenpiteet niissä vaikuttavat. Vastearviointi täydentyy kokemusten myötä ("korjaa itse itseään"). Ensimmäiset versiot vasteista on julkaistu [BOOST:in verkkosivuilla](#) yhdessä kompensaation laskentatyökalujen luonnosversioiden kanssa.

- Keskustelussa puheenjohtaja kiitti molempia hankkeita työstä, jota ilman kompensaatioasetusta ei olisi pystytty tekemään. Asetuksessa ekologisen tilan mittareiden nimet esitetään ryhmiteltyinä liitteessä 1. Asetuksessa ei esitetä tarkempaa kuvausta piirteiden eri luokille (välillä 0–1), siellä esitetään ainoastaan ominaispiirteet ja niiden painoarvo. Vasteisiin on koottu paras käytettävissä oleva tieteellinen tieto, joka täydentyy tulevaisuudessa.

Työpaketissa 2 on jatkettu kunta- ja yritys yhteistyötä. Hanke tukee pilottiin osallistuvia Joensuun, Kotkan, Lempäälän, Turun, Tuusulan ja Vantaan kuntia ekologisen kompensaatioiden suunnittelussa. Pisimmälle suunnittelussa ovat edenneet Vantaa ja Tuusula, lisäksi on tehty yhteistyötä Kotkan ja Joensuun kanssa ja myös Lempäälän kanssa on keskusteltu. Kotkassa on lähdetty miettimään ennakkollisesti hyvitysten tuottamista ja sopivien alueiden kartoittamista, kun taas Joensuussa, Tuusulassa ja Vantaalla on pohdittu tiettyjen asemakaavojen ekologista kompensaatiota. Turussa on puolestaan keskusteltu lajikohtaisesta kompensaatiosta (juurilasisiipi).

Ekologisen kompensaation näkyvyyttä on lisätty esittelemällä aihetta eri tilaisuuksissa. Toukokuussa 2023 järjestettiin ELY-keskuksille suunnattu koulutus tilaisuus (ks. Työpaketti 3). Kuntaliiton ja Luontokunnatverkoston kanssa järjestettiin 21.8.2023 kunnille oma tilaisuus, jossa käytiin läpi lainsäädännön tilannetta, hankkeiden tuotoksia ja osallistuneiden pilottikuntien esityksiä. Tilaisuudessa kuultiin myös ELYn puheenvuoro. Myös ymparisto.fi-verkkopalveluun on laadittu [oma sivu ekologisesta kompensaatiosta](#).

- Keskustelussa puheenjohtaja toivoi kuultavan lisää kokemuksia pilottikunnista, esimerkiksi tammikuussa 2024 järjestettävässä seminaarissa. Lainsäädäntö ei harmillisesti edennyt suunnitellussa aikataulussa, mikä on vaikuttanut pilottihankkeen tekemisiin.
- Minna Pekkonen täydensi, että hankkeessa on käyty keskusteluja myös muutamien yritysten kanssa. Yleinen kysymys näissä yhteyksissä on ollut "mikä on riittävä hyvitys?", ja tähän asetus tuo lisäselkeyttä. Ekologisen kompensaation mukainen heikennyksen määrän arviointi näyttää ohjaavan valintaa eri hankevaihtoehtojen välillä niin, että valitaan se, jossa haitta on mahdollisimman pieni - eli jos heikennystä ei pystytä kompensoimaan, niin sitä pyritään välttämään ja lieventämään.

Työpaketissa 3 järjestettiin yhdessä ympäristöministeriön kanssa ELY-keskuksille ekologisen kompensaation työpaja 24.5.2023. Muutamien elyläisten kanssa on yhteistyössä valmisteltu ekologisen kompensaation prosessikaaviota ELY-keskusten käyttöön, tavoitteena sujuvoittaa ja helpottaa viranomaisten työtä, koska kompensaatio on heille uusi asia. Kaavio on lähes valmis.

- Keskustelussa puheenjohtaja totesi, että kaikki pilottihankkeessa ekologisen kompensaation eteen tehty taustatyö on todella tärkeää. Sitä kautta on käyty keskustelua määritelmästä, kuten siitä, mitä kompensaatio on ja mitä se ei ole. Tämä auttaa myös markkinan syntymisessä. Etenkin kuntapuolella olisi hyvä ymmärtää, että hyvityksiä ei ole pakko tuottaa omassa kunnassa vaan on mahdollisuus vaihdantaan. Tässä tietysti markkinoiden syntyminen on olennaista; jos ei ole tarjontaa, niin ei ole kysyntääkään.
- Keskustelussa ehdotettiin, että näin toiminnan alkuvaiheessa olisi hyvä olla jokin iso kärkihanke, jossa kaikki ELY-keskukset olisivat mukana. ELYjen resurssit eivät riitä ekologisen kompensaation markkinointiin, vaikka tarvetta ja halua olisikin. Tällainen hanke pitäisi jonkin rahoitusohjelman puitteissa käynnistää, jotta kompensaatiotoiminta saataisiin käyntiin. Samalla toteutettaisiin myös tietynlainen termien yhdenmukaistaminen - millä tavalla asioista kerrotaan eri toimijoille. Todettiin, että pilottihankkeen loppuraporttiin olisi hyvä kirjata tällaisia ajatuksia ja ehdotuksia eteenpäin vietäväksi.
- Maakunnista esimerkiksi Uudellamaalla olisi varmasti kiinnostusta siihen, että hyvitysalueiden tarjontaa selvitetäisiin laajemminkin. 2024 käynnistyvässä Priodiversity LIFE-hankkeessa ELY-

keskukset vetävät lumo-ohjelmien valmistelua 8 maakunnassa. Olisiko siihen työhön mahdollista kytkeä hyvitysalueiden etsimistä eli erilaisten ennallistamishankkeiden kohdealueita? VARELY:n edustaja lupasi palata aiheeseen.

- Minna Pekkonen muistutti, että Syke on myös yhtenä toteuttajana Priodiversityssä. Sen suunnitteluvaiheessa kompensaatioita yritettiin pitää mukana, mutta tässä ei täysin onnistuttu. Maakuntien lumo-ohjelmatyön kautta voisi hyvin tulla linkki kompensaatioihin.
- Todettiin edelleen, että Priodiversityssä pyritään käynnistämään täydentäviä hankkeita ja vaikuttamaan tuleviin rahoitusohjelmiin. Suunnitelmissa on perustaa ”hankehubi”, jossa olisivat mukana kaikki ELY-keskukset ja YM. Ministeriöllä on tärkeä osa siinä, että Priodiversityn kylkeen saataisiin iso täydentävä hanke. Se voisi olla nimenomaan kompensaatiohanke, joka ei aikoinaan mahtunut varsinaiseen hankepakettiin.

Työpaketissa 4 on mietitty, miten voidaan varmistua siitä, että kompensaatioita tehtäisiin yhdenmukaisilla käytännöillä. Luonnonsuojelulain ja kompensaatioasetuksen jälkeenkin jää vielä mahdollisuuksia tehdä asioita eri tavoilla. Kompensaatiolaskennan ohjeistukset ja laskennassa tarvittavat välineet (mittarit, vasteet, laskentatyökalut) ovat nyt olemassa, joten hankkeessa on käynnistetty vertailukoe heikennyksen ja hyvityksen laskennasta. Vertailukoe järjestetään ensimmäistä kertaa ja toteutetaan kehittämishankkeena yhteistyössä [Profest Syken](#) vertailumittaustoiminnan kanssa. Tällä hetkellä vertailukokeeseen on ilmoittautunut jo 17 henkilöä, ja ilmoittautuminen päättyy 17.11.2023. Kokeessa käytettävä esimerkkiaineisto on saatu Vantaan kaupungilta. Tehtävänanto ja aineistopaketti lähetetään ilmoittautuneille viikolla 47, ja vastaukset tulee palauttaa viimeistään 8.12.2023. Osallistujille toimitetaan ennen joulua alustava kooste kokeen tuloksista, ja tarkoituksena on saada osallistujavastauksille palautetta myös ELY-keskuksista vuoden 2024 puolella. Lisäksi tavoitteena on järjestää myöhemmin palautetilaisuus, jossa vertailukokeen tehtävät käydään läpi. Jos vertailukoe toimii hyvin, niin siitä saadaan yksi työkalu lisää kompensaatioiden laadunvarmistukseen.

- Keskustelussa puheenjohtaja totesi vertailukokeen tukevan lainsäädännön seuranta ja sen suunnittelua, mitä muutoksia lainsäädäntöön tarvitaan. Mikä voisi olla sertifiointin rooli tässä?
- Minna Pekkonen vastasi, että luontoselvitysten tekijöillä on tällä hetkellä niin runsaasti kysyntää, ettei painetta sertifikaatin tai lisäkoulutuksen hankkimiselle ole. Nykyisellä [ympäristönäyteenottajien sertifiointijärjestelmän luontoselvitykset-erikoistumisalan sertifikaatilla](#) ei ole ollut kauheasti kysyntää. Tilanne voi tietysti muuttua, jos luontoselvitysten tilaajat alkavat vaatia sertifikaattia.
- VARELYn edustaja täydentää, että sertifikaatille ei ole ollut paljoa kysyntää, etenkin nyt, kun kaikki luontoselvitysten tekijät pääsevät suoraan koulunpenkiltä töihin. Myös sertifiointin kustannukset karsivat halukkaita.
- Puheenjohtaja totesi, että olennaista on kompensaatioprosessiin osallistuvien ihmisten osaaminen. Jos osaaminen saavutetaan koulutuksilla eikä sertifiointi tuo siihen mitään lisää, niin sitä on silloin turha ajaa eteenpäin. Vertailukokeella voidaan tunnistaa kompensaatioprosessin vaaranpaikkoja.

Pilottihankkeen suunnitelmat vuodelle 2024 sisältävät noin puolen vuoden työpanoksen. Päätehtävä on koostaa hankkeen tulokset raportiksi, mukaan lukien tulokset ja opit kunta- ja yrityspiloteista, ekologisen tilan mittareiden maastotestauksesta sekä vertailukokeesta. Kevätkaudella on myös tiedossa jo kaksi tapahtumaa:

- Keskiviikkona 17.1.2024 järjestetään kaikille avoin ekologisia kompensaatioita esittelevä seminaari Helsingissä, kaupunkikirjasto Oodin Majjansalissa. Seminaarissa käsitellään yleisemmällä tasolla niitä asioita, joita on aiemmin erillisissä tapahtumissa käyty läpi kuntien ja ELY-keskusten kanssa. Seminaari toimii samalla pilottihankkeen loppuseminaarina.
- Kunnille järjestetään työpaja yhdessä BOOST-hankkeen kanssa 5.2.2024

Hyvityksen ja heikennyksen arviointia yksityiskohtaisemmin ohjeistavaa raporttia valmistellaan yhdessä BOOST-hankkeen kanssa. Tämän raportin veto- ja julkaisuvastuu on BOOST-hankkeella. Alkuperäiseen hankesuunnitelmaan verrattuna pilottihankkeessa on tehty vain vähän maastotöitä, ja tämä muutos liittyy erityisesti lainsäädännön viivästymiseen.

- Keskustelussa puheenjohtaja totesi, että YM on alustavasti luvannut rahoittaa hankkeen loppuosan suunnitellun mukaisesti. Kaikki paras mahdollinen tieto täytyy nyt saada tästä irti.
- Kysyttiin, tuleeko kompensaatioseminaarista striimaus ja myöhemmin tallenne pilottihankkeen sivulle? Tämä olisi tärkeää, että kaikki halukkaat pääsisivät osallistumaan. Minna Pekkonen vastasi selvittävänsä asiaa.
- Puheenjohtaja muistutti, että loppuraporttia valmisteltaessa on tärkeää tunnistaa tulevia kehittämis- ja tutkimustarpeita. Se jo tiedetään, että seurantaa on välttämätöntä tehdä.
- Kommentoitiin, että käytännön ekologista kompensaatiota varten tärkeimmät hankkeen tuotokset ovat arvioinnin ohjeet ja ekologisen tilan mittareiden maastotestauksista saadut kokemukset. Hankkeen loppuraporttiin on tärkeä koostaa parhaat vinkit ja ylipäätään raportissa konkretisoida tehty työ niin, että siitä saatuihin oppeihin voi palata myöhemmin. Kuntien roolin lisäksi jatkossa voisi kehittää myös maanomistajan roolia kompensaatioissa, esimerkiksi jos on olemassa maanomistajille suunnattuja työkaluja. BOOST-hankkeessa kehitettävää kompensaation sopimusmallia on pidetty varsin hyödyllisenä.
- Toivottiin, että hankkeesta saadut kokemukset ja esiin nousevat jatkoselvitystarpeet esitellään mahdollisimman rautalangasta väännettynä perusteluineen ja myös eri toimijoiden näkökulmista. Etenkin painotettiin kompensaatioiden tekemistä helpommin lähestyttäväksi maanomistajille, jotta heidät saadaan tähän mukaan.
- Toivottiin myös, että hankkeessa riittäisi resursseja viestinnän viimeistelyyn. Kunnissa odotetaan ja toivotaan hankkeen tuloksia, jotta päästäisiin tekemään ratkaisuja kompensaatioiden suhteen.
- Kannatettiin ehdotusta, että pilottihankkeen ja BOOST-hankkeen yhteistä raporttia kierrätettäisiin myös ohjausryhmässä kommentoitavana etenkin luottavuuden ja käytettävyyden näkökulmasta. Minna Pekkonen kysyy tätä raportin valmistelua vetävältä Joel Jalkaselta.
- Todettiin, että Biodiversiteettisäätiö pyrkii kannustamaan hyvitysten ennakkolliseen tuottamiseen ja haluaisi tehdä maanomistajien kanssa yhteistyötä.
- Kommentoitiin myös, että lain ja asetuksen mukainen suojelehyvitys ei tule toimimaan, koska siinä huomioidaan käytännössä vain passiivinen ennallistuminen. Laki edellyttää suojelehyvityksenä käytettävän kohteen (esim. vanhan metsän) olevan käytännössä erittäin hyvässä tilassa, mutta tällainen alue ei enää ennallistu, jolloin siitä saatava hyvitys on nolla. Puheenjohtaja totesi, että tällaisten kohteiden suojele pitäisikin toteuttaa muuta kautta kuin ekologisenä kompensaationa.

5. Keskustelu, kysymykset

Keskustelu käytiin jo edellisen kohdan yhteydessä.

6. Muut asiat

MTK:n Luontoarvofoorumi järjestetään huomenna 15.11.2023 Helsingissä läsnätilaisuutena. Kyseessä on iltapäivätilaisuus, joka liittyy MTK:n Luontoarvomarkkinoilla vauhtia monimuotoisuuden edistämiseen - hankkeeseen.

7. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään toukokuussa. Aiheena tuolloin hankkeen loppuraportti, joka julkaistaan Suomen ympäristökeskuksen raportteja -sarjassa.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja Leila Suvantola päätti kokouksen kello 10.56.